जलाष न० जायते जल–ड जः लाषोऽभिलाषो यत्र । १सुखे निघ० अन्येच्छानधीनेच्छाविषयत्वात् तस्य तथात्वम् । अस्त्यर्थे अर्श०अच् ।२तद्धेतौ त्रि०। "यो अस्ति भेषजो जलाषः" ऋ०२।३३।७ "जलाषः सर्वेषां सुखकरः" भा० "गतिमेधपतिं रुद्रं जलाषभेषजम्" ऋ० ४६।४ । ३जले निघ० ।

जलाषाह् त्रि०जलं सहते सह–ण्वि–पूर्वपददीर्घः सुषामादि० षत्वम् । जलसोढरि । सुषामादिगणे अमन्ततयैव पाठादन्यत्र न षत्वम् । जलासाहौ । स्वादौ झलि तु "साढ़ेः षः" साड्रूपत्वे षत्वम् जलाषाट् जलाषाड्भ्यामित्यादि ।

जलाष्ठीला स्त्री जलेनाष्ठीला । पुष्करिण्याम् हारा० ।

जलासुका स्त्री जलमेवासवोऽस्याः कप् ।१जलौकायाम् अमरः

जलाह्वय पु० जले आह्वयः शोभमानतया कीर्त्तनमस्य । उत्पले राजनि० । [भरतः ।

जलिका स्त्री जलमुद्भवस्थानत्वेनास्त्यस्याः ठन् । जलौकायां

जलुका स्त्री जल–उक । जलौकायां शब्दर० ।

जलूका स्त्री जलमोको यस्याः पृषो० ।१जलौकायाम् हेमच० "न जलूकादिवत् संक्रमणमिहोपदिश्यते" तैत्ति० भा० ।

जलेचर पुंस्त्री जले चरति चर–ट वा अलुक् स० । हंसादौ स्त्रियां टित्त्वात् ङीप् । "यक्षोऽहमस्मि भद्रं ते नास्मि पक्षी जलेचरः" भा० व० २१३अ० । स तमादाय कौन्तेयो विस्फुरन्तं जलेचरम्" भा० आ० २१अ०

जलेच्छया स्त्री जलमेति इ–क्विप् जलेति शेते शी–अच् । जलोपेतस्थानरोहिणि हस्तिशुण्डावृक्षे शब्दर० ।

जलेज न० जले जायते जन–ड वा अलुक् समा० । वारिज १पद्मे । "उद्भासीनि जलेजानि दुन्वन्त्यदयितं जनम्" भट्टिः । २जले जातमात्रे त्रि० ।

जलेजात न० ७त० । १पद्मे शब्दरत्ना० । २वारिजातमात्रे त्रि० ।

जलेन्द्र पु० ६त० । १वरुणे २महादेवे जम्भलाख्ये ३पूर्व्वयक्षे मेदि० ।

जलेन्धन पु०जलान्येवेन्धनानि यस्य । १वाड़वानले वाड़वानलशब्दे दृश्यम् । २सौरविद्युदादितेजसि शब्दार्थचि० ।

जलेभ पु स्त्री जलजात इभः । जलहस्तिनि स्त्रियां जातित्वात् ङीष् । "प्रस्फुरत्तिमिजलेभजिह्मगः" वृ०१२अ०

जलेयु पु० पूरुवंश्ये रौद्राश्वनृपस्याप्सरोजाते पुत्रभेदे "रौद्राश्वस्य महेष्वासा दशाप्सरसि सूनवः" इत्युपक्रमे "स्थण्डिलेयुर्वनेयुश्च जलेयुश्च महायशाः" भा० आ० ९४ अ० ।

जलेरुहा स्त्री जले रोहति–रुह–क–अलुक् स० । १कुटुम्बिनीवृक्षे राजनि० । २जलरोहिणि पद्मादौ त्रि० ।

जलेला स्त्री कुमारानुचरमातृभेदे "उत्क्राथिनी जलेला च महावेगाथ कङ्कणा" भा० स० ४७ अ० ।

जलेवाह पु० जले तोयाभ्यन्तरे वाहो गतिरस्य । (डुवारि) ख्याते जलमज्जलेन तत्स्थपदार्थोत्तोलके पुरुषभेदे । "जलेवाहानथाहूय बहूंस्तत्र न्ययोजयत् । ते कृत्वा परमं यत्नमापुराभरणं न तत्" पाद्मे पा० ख० ।

जलेश पु० ६त० ।१वरुणे २समुद्रे च "कालं गतिं तेऽखिलदेवतात्मनो दिशश्च कर्णौ रसनं जलेशम्" भाग० ८।७।२० विराड्रूपोक्तौ "पातयामास सेनायां जलेशस्य स दानवः" हरिवं० २५२अ० । जलेश्वरादयोऽप्यत्र । "भीमोद्भवां प्रति नले च जलेश्वरे च" नैष० । "यमकुवेरजलेश्वरवज्रिणाम्" रघुः । २वर्षभेदे जलाधिपे रव्यादौ च ।

जलेशय पु० जले शेते शी–अच् अलुक् समा० । १विष्णौ "सप्तसामोपगीतं त्वां सप्तार्णवजलेशयम्" रघुः । तस्य तथात्वं जलशायिशब्दे दृश्यम् । २जलस्थायिमात्रे त्रि० "यस्य वृंहितशब्देन कूर्म्मोऽप्यन्तर्जलेशयः" भा० आ० २९ अ० । ३मत्स्ये पुंस्त्री त्रिका० । योपधत्वात् स्त्रियां टाप् ।

जलो(लौ)का स्त्री जलमोकोऽस्य पृषो० । (जोंक) १जलस्थे सरीसृपभेदे भरतोऽमुं द्विधा पपाठ ।

जलोच्छ्वास पु०जलान्युच्छ्वसन्त्येभिः उद्+श्वस–घञ् ।१प्रवृद्धजलस्य निर्गममार्गे २परीवाहे अमरः । भावे घञ् ६त० । ३अधिकजलस्य सर्वतोवहने च । (छयलापि) ।

जलोदर न०जलप्रधानमुदरं यस्मात् ५ब० । उदरामयरोगभेदे । "यः स्नेहपीतोऽप्यनुवासितो वा वान्तो विविक्तोऽप्यथ वा निरूढः । पिबेज्जलं शीतलमाशु तस्य स्रोतांसि दुष्यन्ति हि तद्वहानि । स्नेहोपलिप्तेष्वथ वापि तेषु दकोदरम् पूर्ववदभ्युपैति । स्निग्धं महत्तत् परिवृत्तनाभिसमाततं पूर्णमिवाम्बुना च । यथा दृतिः क्षुभ्यति कम्पते च शब्दायते चापि दकोदरन्तत् । जन्मनैवोदरं सर्वं प्रायः कृच्छ्रतमं मतम् । बलिनस्तदजाताम्बु यत्नसाध्यं नवोत्थितम्" माधवकरस्तन्निदानाद्यारम्भ ।

जलोद्धतगति स्त्री "रसैर्जसजसा जलोद्धतगतिः" वृ०र०उक्ते द्वादशाक्षरपादके १छन्दोभेदे । जलेन उद्धता गतिरस्य । २जलेनोद्धतगतिके त्रि० "यदीयहलतो विलोक्य विपदं कलिन्दतनया जलोद्धतगतिः" छन्दोम० ।

जलोद्भव त्रि० जले उद्भवोऽस्य । १जलजाते २गुण्डालाक्षुपे ३लघुब्राह्मीभेदे स्त्री राजनि०जलमुद्भवत्यस्मात् भू अपादाने